

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معیینیت امور علمی

امانت در پرتو قرآن و حدیث

رساله ماستری

محصل: عبد الغفور " محمدی "

استاد رهنما: دکتور فصیح الله " عبد الباقي "

سال: 1398 هـ.ش. 1440 هـ.ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

امانت در پرتو قرآن و حدیث

رساله ماستری

محصل: عبد الغفور " محمدی "

استاد رهنما: دکتور فصیح الله " عبد الباقي "

سال: 1398 هـ.ش. 1440 هـ.ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت تفسیر و حدیث

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم عبدالغفور ولد خان محمد: ID: SH-MST-97-392 محصل دور چهارم تفسیر و حدیث که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: امانت در یرتو قرآن و حدیث به روز چهارشنبه تاریخ ۱۳۹۹/ ۱۱ / ۲۳ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) نوبه لود (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد شکرالله مخلص	عضو هیات	
۲	دکتور محمد مزمل اسلامی	عضو هیات	
۳	دکتور فصیح الله عبدالباقي	استاد رهنا ورنیس جلسه دفاع	

..... معاون علمی

..... آمر بورد ماستری

خلاصه بحث

یکی از موضوعات مهم و اساسی که قانون الهی آن را به عظمت و بزرگی یاد نموده و همه ادیان به آن پرداخته و در جامعه ای بشری نیز مطرح بوده و قوام و دوام جامعه به آن وابسته شده است؛ امانت است.

امانت در پرتو قرآن و حدیث، از مسایل و موضوعات بسیار مهم و ارزنده به شمار می رود، زیرا در آیات متعددی از قرآن کریم به رعایت امانت و امانتداری توصیه شده و آن را از یک طرف صفت مؤمنین و از طرف دیگر فلاح و رستگاری شان دانسته است و در احادیث شریف نیز به آن تاکید شده و ایمان یک مسلمان به آن گره خورده است و حتی قوام و دوام زندگی بشر به آن وابسته شده است.

این رساله دارای یک مقدمه و سه فصل تهیه شده است، که فصل اول آن روی عمومیات بحث شده است، فصل دوم روی جایگاه امانت و موارد آن در قرآن و حدیث بحث مفصل گردیده است، فصل سوم روی آثار رعایت کردن امانت و اضرار عدم رعایت کردن آن از نگاه قرآن و حدیث بحث شده است و با نتیجه گیری، پیشنهادات و فهارس ختم گردیده است.

امانت ضد خیانت است و این امانت عبارت از صیانت و نگهداری انسان است هر آن چیزی را که مناسب است تا نگهداری گردد، از قبیل حقوق، فرایض، واجبات، حدود، اشیای مادی و معنوی، برابر است از جهت الله متعال باشد و یا هم از جهت انسانان.

امانت در پرتو قرآن و حدیث دارای معانی و مفاهیم مختلف است از قبیل فرض، ودیعت، عفت، از ترس در امان بودن، نجات، راحت و اطمینان نفس، اهل و تمام تکالیف، علامه و نشانه ایمان و کفایت است.

امانت دارای دو نوع است مادی و معنوی و موارد آن عبارت اند از امانت در ودیعت، در نعمت، در معاشرت، در اولاد، در اموال، در تعامل همراهِ مردم، در وظیفه، در مجالس، در عبادت، بر رعیت و زیردستان، در ولایت کردن، در حفظ کردن جوارح، در کلام در امانت علمی و غیره.

برای امانت داری آثاری وجود دارد، این آثار شامل آثار دنیوی، دینی اخروی می گردد، آثار دنیوی عبارت اند از جلب اعتماد عمومی، نوید دهنده صلح و آرامش، سبب جلب محبت و رضایت الهی، سبب محبت مردم، یکی از اسباب نجات از شر آفات، سبب غنماندی و غیره. اما آثار دینی و اخروی آن عبارت اند از فلاح و رستگاری، نشانه و کمال ایمان، یکی از اسباب قبول شدن دعا، قوام و دوام کاینات، محور دین، رحمت اجتماعی، مایه خیر و برکت و غیره.

اضرار عدم رعایت کردن امانت در پرتو قرآن و حدیث، بدبخش تقسیم می گردد، اضرار عدم رعایت امانت در قرآن و اضرار عدم رعایت امانت در حدیث، اضرار عدم رعایت امانت در قرآن عبارت اند از: الله متعال انسان خاین را دوست ندارد، اشخاص که با چشم شان خیانت می کنند سخت جزا می بینند، عذاب خداوند را از شخص خاین کسی دفع نمی تواند، خاینین به اهداف شان نمی رسند و غیره.

اضرار عدم رعایت کردن امانت در حدیث، شامل دو بخش می گردد، اضرار عدم رعایت امانت در دنیا و اضرار آن در آخرت، اضرار عدم رعایت امانت در دنیا عبارت اند از: خیانت از علایم نفاق، خیانت بدترین خصلت باطنی، محروم از ادای شهادت. اما اضرار خیانت در آخرت عبارت اند از: روز قیامت از نیکی های خاین گرفته می شود، خاین در روز قیامت دشمن الله محسوب می گردد و از رفتن به جنت محروم می گردد و غیره.

فهرست موضوعات

1.....	مقدمه
1.....	اهمیت و ضرورت تحقیق
2.....	اسباب اختیار تحقیق
2.....	اهداف تحقیق
2.....	سوالات تحقیق
3.....	پیشینه تحقیق
4.....	روش تحقیق
5.....	پلان تفصیلی بحث

فصل اول

عمومیات

7.....	مبحث اول: تعریف و مشتقات امانت
8.....	مطلب اول: تعریف امانت
8.....	الف: تعریف لغوی امانت
10.....	ب: تعریف اصطلاحی امانت
12.....	مطلب دوم: امانت و مشتقات آن در قرآن
16.....	مبحث دوم: مفاهیم و مظاهر امانت و انواع آن در قرآن و حدیث
17.....	مطلب اول: مفهوم و مظاهر امانت در قرآن کریم
17.....	فرع اول: امانت به معنای فرائض
20.....	فرع دوم: استعمال امانت به مفهوم ودیعت
24.....	فرع سوم: استعمال امانت به مفهوم عفت
26.....	فرع چهارم: امانت به مفهوم امن بودن است

- 27.....فرع پنجم: یکی از مظاهر امانت به معنای نجات است.
- 28.....فرع ششم: یکی از مشتقات امانت «أَمْنَةٌ» است به مفهوم راحت و اطمینان نفس.
- 30.....مطلب دوم: مفهوم و مظاهر امانت در حدیث شریف.
- 30.....فرع اول: یکی از مظاهر امانت به معنای اهل و تمام تکالیف است.
- 33.....فرع دوم: یکی از مظاهر امانت، امانت علامه و نشانه ایمان است.
- 34.....فرع سوم: یکی از مظاهر امانت، کفایت است.
- 38.....مطلب سوم: انواع ادای امانت در قرآن و حدیث.
- 39.....فرع اول: امانت مادی.
- 41.....فرع دوم: امانت معنوی.

فصل دوم

جایگاه امانت و موارد آن در قرآن و حدیث

- 47.....مبحث اول: جایگاه امانت در قرآن و حدیث.
- 48.....مطلب اول: جایگاه امانت در قرآن کریم.
- 48.....فرع اول: امانت را تنها انسان حمل می کند.
- 50.....فرع دوم: امانت عین ایمان است.
- 51.....فرع سوم: امانت داری صفت اساسی مؤمن.
- 52.....فرع چهارم: امانت صفت ملائیکه.
- 54.....فرع پنجم: امانت صفت انبیاء.
- 67.....فرع ششم: امانت مخصوص انسان است.
- 69.....مطلب دوم: جایگاه امانت در حدیث شریف.

- 69..... فرع اول: امانت علامه ایمان.....
- 72..... فرع دوم: ضیاع امانت از علایم قیامت.....
- 75..... مبحث دوم: موارد امانت در قرآن و حدیث.....**
- 76..... مطلب اول: امانت در ودیعت.....
- 79..... مطلب دوم: امانت در نعمت.....
- 81..... مطلب سوم: امانت در معاشرت.....
- 83..... مطلب چهارم: امانت در تربیه اولاد.....
- 86..... مطلب پنجم: امانت در اموال.....
- 88..... مطلب ششم: امانت در تعامل همراه مردم.....
- 93..... مطلب هفتم: امانت در وظیفه.....
- 97..... مطلب هشتم: امانت در مجالس.....
- 100..... مطلب نهم: امانت در عبادت.....
- 101..... مطلب دهم: امانت در حق رعیت و زیردستان.....
- 103..... مطلب یازدهم: امانت در ولایت کردن.....
- 104..... مطلب دوازدهم: امانت در کلام.....
- 106..... مطلب سیزدهم: امانت علمی.....

فصل سوم

آثار رعایت کردن امانت و اضرار عدم رعایت کردن آن از نگاه قرآن و حدیث

- 110..... مبحث اول: آثار رعایت کردن امانت در قرآن و حدیث.....**
- 111..... مطلب اول: آثار دنیوی امانت از نگاه قرآن و سنت.....

- 111.....فرع اول: جلب اعتماد عمومی.....
- 112.....فرع دوم: امانت داری سبب جلب محبت و رضای الهی.....
- 113.....فرع سوم: امانت داری یکی از اسباب نجات.....
- 113.....فرع چهارم: امانت داری سبب غنای غنای.....
- 114.....مطلب دوم: آثار دینی و اخروی امانت از نگاه قرآن و سنت.....
- 114.....فرع اول: فلاح و رستگاری.....
- 114.....فرع دوم: امانت داری نشانه مؤمن و دلیل بر کمال ایمان.....
- 115.....فرع سوم: امانت داری یکی از اسباب قبول شدن دعا است.....
- 118.....مبحث دوم: اضرار عدم رعایت کردن امانت در پرتو قرآن و حدیث.....**
- 119.....مطلب اول: اضرار عدم رعایت کردن در پرتو قرآن.....
- 119.....1- الله متعال انسان خاین را دوست ندارد.....
- 120.....2- جزای کسانی که با چشم شان خیانت می کنند.....
- 120.....3- عدم دفع عذاب از خائن.....
- 121.....4- خاینین به اهداف شان نمی رسند.....
- 122.....مطلب دوم: اضرار عدم رعایت کردن امانت در پرتو حدیث.....
- 122.....فرع اول: اضرار خیانت در دنیا.....
- 122.....1- خیانت از علایم نفاق است.....
- 123.....2- خیانت بدترین خصلت باطنی.....
- 124.....3- مردود شدن شهادت خاین.....
- 125.....فرع دوم: اضرار خیانت در آخرت.....
- 125.....1- روز قیامت از نیکی های شخص خاین گرفته می شود.....

- 126.....2- محروم شدن رهبر خاین از جنت
- 127.....3- الله متعال با خاین روز قیامت دشمن است
- 128.....نتیجه گیری
- 129.....پیشنهادات
- 130.....فهرست آیات قرآن کریم
- 135.....فهرست احادیث نبوی
- 139.....فهرست اعلام
- 142.....فهرست منابع

نتیجه گیری

از این رساله نتایج ذیل بدست می آید:

- 1- قرآن کریم و احادیث نبوی به امانت و امانت داری اهمیت و جایگاه بلند قایل شده اند و حتی تمام حقوق، فرایض، واجبات، حدود، اشیای مادی و معنوی که انسان با آنها سر و کار دارد امانت دانسته اند و به رعایت آن تاکید نموده اند.
- 2- امانت و امانت داری با پیدایش انسان آغاز گردیده است و شامل تمام زندگی انسان است.
- 3- هر انسان تلاش نماید تا حق و حقوق مردم را در دنیا اداء نماید، ولی اگر چنین کاری نکرد، روز قیامت هر شخص حق و حقوق خود را از دیگر شخص می گیرد.
- 4- یکی اسباب عزت، اعتماد، اعتبار و ارزش یک انسان نزد دیگر انسانان همین امانت و امانت داری است، که حتی کفار این خصلت را مورد پسندشان قرار می دادند و اشخاص خائن را دوست نداشتند.
- 5- یکی از اسباب موفقیت و قبولیت دعا امانت داری است، بنابراین، دعای اشخاص خائن هیچ گاه مورد قبول و پذیرش الله متعال قرار نمی گیرد و هم اشخاص خائن هیچ گاه به اهدافشان موفق نمی گردند.
- 6- اشخاص امین در دنیا و آخرت سربلند، کامیاب و رستگارند، ولی اشخاص خائن هم در دنیا و هم در آخرت خوار و ذلیل می باشند.

پیشنهادات

برای اینکه مردم مسلمان افغانستان راجع به امانت و امانتداری، فضیلت آن، موارد آن، آثار رعایت آن و اضرار عدم رعایت آن، از یک طرف آگاهی بهتر و خوبتر حاصل نمایند و از طرف دیگر به امانتداری و رعایت آن تمرکز کنند و از خیانت کردن دوری نمایند، موارد ذیل را پیشنهاد می‌کنم:

- 1- برای پوهنتون سلام که یک پوهنتون علمی و آکادمی و تحقیقی است، پیشنهاد می‌نمایم تا در این عرصه باز هم تحقیقات بیشتر و بهتر انجام دهند و این تحقیقات را برای نسل جوان تقدیم نمایند تا با آگاهی از این موضوع، نسل جوان از یک طرف تمرکز شان را به امانتداری که فایده دینی و دنیوی دارند، نموده و از خیانت که جزء فلاکت، بدبختی و رسوای در دنیا و آخرت دارد خود داری نمایند. بر این اساس موضوع را که من کار کردم، امانت از نگاه قرآن و سنت بود و به شکل عام کار شده است، ولی عناوین دیگری است که بهتر است تا روی آنها هم به حیث منوگراف لیسانس و تیزس ماستری قرار گرفته و کار شوند، از جمله:
 - 1- نقش امانت و امانتداری در کاهش جرم، نا امنی و بی ثباتی از نگاه قرآن و سنت.
 - 2- عوامل فساد و خیانت از نگاه قرآن و سنت
 - 3- ودیعت و احکام آن از نگاه قرآن و سنت.
 - 4- خلفای اسلامی و نقش آنها در امانت داری.
 - 5- نقش امام ابن کثیر در تفسیرش از آیات امانت.
 - 6- نقش امام قرطبی در تفسیرش از آیات امانت.
 - 7- انبیاء الهی و نقش موفقیت آنها به وسیله امانت داری.
 - 8- صحابه پیامبر و نقش امانت داری آنها در راهی دعوت.
 - 8- امام ابن حجر و نقش آن در شرح احادیث امانت و امانت داری و غیره.
- 2- برای علمای کرام پیشنهاد می‌کنم تا سیستم آگاهی دهی شان را در رسانه های صوتی و تصویری روی این موضوع و سائر موضوعات که نفع دینی و دنیوی دارند، بیشتر نمایند و از اهمیت و فضیلت امانت که تضمین کننده امنیت، ایمان و آخرت انسان است، به مردم بازگو نمایند، در مقابل از خیانت که سبب ناکامی دنیا و آخرت انسان می‌گردد، مردم را هشدار دهند تا مردم در این قبال اصلاح کردند.
- 3- در اخیر برای تمام معلمین و اساتید محترم پیشنهاد می‌نمایم تا روی این موضوع در صنوف درسی شان حد اقل یکبار در هفته تمرکز نمایند و برای متعلمین و محصلین انگیزه امانت و امانتداری را ایجاد نموده و انگیزه خیانت، فساد و غیره از اعمال سوء و مضر را از اذهان شان دور نمایند.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af